

DE TRIBUNE

Redactieadres:

D. J. WIJNKOOP N. Prinsengracht 10
Amsterdam.

SOC. DEM. WEEKBLAD

Administratieadres:

J. C. CETON, Wijtenbachstraat 13
Amsterdam.

VERSCHIJNT ELKEN ZATERDAG.

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling 40 cent per
3 md. Buitenland 65 cent. Losse nummers 3 cent.

Onder Redactie van:

J. C. CETON, W. v. RAVESTEIJN Jr. en D. J. WIJNKOOP.

Advertentiën.

Per regel 10 cent*
Bij abonnement speciaal tarief.

INHOUD: Krisis en Agitatie. — Een Bankroet van het Parlementarisme. — Maatschappelijke Verarming. — Het Antwoord — Een Curiositeit. — De Kameel. — Uit het Buitenland: Duitsland; Frankrijk. — Uit de Vakbeweging: Partij en Vakbeweging in België. — Feuilleton.

Bericht.

Alles wat de Administratie betreft kan wederom gezonden worden aan het adres van J. C. Ceton Wijtenbachstraat 13, Amsterdam. Tot nader aankondiging moeten stukken voor de Redactie bestemd ook aan het adres van Ceton worden toegezonden.

In de nummering van „De Tribune” is een vergissing geschied. De nummers van 1 en 8 Augustus waren abusievelijk: 41 en 42 genummerd; dit moet zijn: 42 en 43. Zoodat het nummer van heden no. 44 is.

Omtrent de brochure van Gorter: Het Historisch Materialisme voor Arbeiders verklaard, zullen binnenkort mededeelingen worden gedaan.

Het volgend nummer van „De Tribune” zal zeer geschikt zijn tot kolportage op de plaatselijke Kiesrechtmaetings. Bestellingen worden direkt ingewacht.

DE ADMINISTRATIE.

Krisis en Agitatie.

Het is hoog zomer en de crisis woedt nog steeds voort. In de bouwvakken was de zomer-drukke dit jaar al heel spoedig voorbij. De klachten over toenemende werkloosheid vielen nu niet alleen in den winter, maar reeds in den aanvang van den zomer. In de houtindustrie was het dus ook slapte, evenzeer als in het klein-bedrijf van de metaalbewerking. In de textielnijverheid kwam geen verbetering. In de kleding-industrie ging het als in de bouwvakken; de zomerdrukke gauw afgelopen. In de Noord-Brabantsche schoenmakerijen heerschte groote slapte. In de diamant-industrie was de zomer slecht, en gaan we nu een „beteren winter” tegemoet, maar meer dan één vijfde van de diamantbewerkers zal toch in de gunstigste omstandigheden nog wel op straat blijven. De crisis zal den arbeiders dus een winter geven, erger dan we er één gehad hebben. En dat na een zomer, die hen niet op hun verhaal bracht, maar hen in de misère liet, of ze erin bracht. Ziedaar het resultaat van een periode van voorspoed, zooals het kapitalisme er nog geen gekend heeft!

En toch de massa, kan men zeggen, is nog zoo stil als een muisje, niet alleen in Nederland, maar over het algemeen in de Europeesche landen, waar toch ook de crisis steeds meer woedt. Hoe is dit te verklaren? Wij hebben altijd geleerd: De crisis brengt agitatie, en het is de taak van de sociaal-demokratie die agitatie in de goede baan te leiden tegen de algemeene, politieke macht van het kapitaal. Maar als er nu nog geen agitatie is! Er zijn arbeiders die dit gebrek aan agitatie zoo maar wijten aan de heerschende revisionistische richting. En wij zijn de eersten om te erkennen, dat bijv. het heerschende Partijbestuur van de S. D. A. P. in Nederland in den vorigen winter zelfs van het vleugje agitatie, dat zich althans te Amsterdam vertoonde, volstrekt geen partij wist te trekken. Maar het gaat niet aan, om het internationale verschijnsel van „krisis en tegelijkertijd nog een zekere rust onder de arbeiders” zoo maar op rekening te zetten van de zeer zeker bestaande gebrekkigheid van een bepaald bestuur. Als het daaraan allèen lag, dan was de massa immers door haar eigen beweging dat bestuur over het hoofd gegroeid. Daarvan is niets geschied. De oorzaken moeten dus dieper liggen en we zullen eenige dier oorzaken althans hebben aan te geven.

In de eerste plaats is de politieke toestand oogenblikkelijk niet gunstig voor een sterke agitatie in West-Europa. Laten wij er direkt bij voegen: dat kan elk oogenblik an-

ders worden. In de „Tribune” is herhaaldelijk aangetoond, dat de brandstof ligt opgestapeld, en dat een kleine vonk, zooals in Rusland in 1905, de vlam kan doen op-laaien. Maar het feit is, dat er een groote stilte heerscht, en ééne die niet alleen aan een storm vooraf gaat, maar wat ongunstiger werkt voor het oogenblik, een stilte die op een storm gevolgd is, den storm van de Russische Revolutie. Die Revolutie ligt terneer, niet afgemaakt nog, want nóg grommen de boeren van den honger, nóg wordt de toestand voor industrie en intellekt telkens onhoudbaar, en boeren en proletariaat staan gereed om bij de dreigende financiële „krach” hernieuwd tegen autokratie en bureaucratie op te staan, maar voor het oogenblik ligt de Revolutie stil. En dat werkt op zichzelf reeds ongunstig op het Deutsche proletariaat, dat toch de eigenlijke stoot voor agitatie in West-Europa moet geven.

Nu is juist dit het eigenaardige, het dialectische van de ontwikkeling, dat hoe meer organisatie en inzicht, dus macht aan de massa wordt gebracht, die massa haar macht des te omzichtiger gebruikt. Een volkomen machteloze massa is geneigd in een situatie als de tegenwoordige in elk geval in opstand te komen. Maar een massa, die reeds wat organisatie en inzicht heeft, wacht op gunstige momenten. Daardoor eerst kan het ongunstige politieke moment grooten „rust”-brengenden invloed vooral in Duitsland, en daarna in het overige West-Europa, hebben. Alleen een anarchist zal daartegen te keer gaan.

Maar er is meer. De organisatie, vooral de vak-organisatie heeft ook een positief behoudenden invloed, en dat op verschillende wijzen. Als men er eens op let, dat de groote strijdskas van de Diamantbewerkers voor 7 ton gelegd is in zoowat 7 maanden, om daarmee te lenigen den nood der crisis; dat de Deutsche vakverenigingen, voorzover het reeds nu is na te gaan, in 1907 al een 4 miljoen Mark voor steun aan werklozen hebben uitgegeven, terwijl de eerste helft van 1907 nog tot de beste aller tijden behoorde, en in 1908 het cijfer van 4 miljoen zeker wel méér dan verdubbeld zal worden, zoodat dan in de twee jaren 1907 en 1908 tezamen het enorme getal van méér dan 12½ miljoen Mark door de arbeiders zelf voor de werkloosheid zal zijn opgebracht, terwijl in de 16 jaren van 1891 tot en met 1906 slechts groot 20 miljoen Mark voor dit doel werd uitgegeven; — als men daarop let, dan ziet men dat de vakvereniging hier werk doet, dat de kapitalistische staat moest doen. Of de kapitalistische staat een deel van dit werk ook eens zal doen, is een kwestie van macht. En niemand, tenzij dan een anarchist, zal het de vakbeweging euvel duiden, dat zij den steun, zoolang het niet anders kan, zelf ter hand neemt. Maar men zie dan ook duidelijk de gevolgen, die niet allèen bestaan in het sussen van het geweten van de bourgeoisie — die haar werklozen tenminste niet haveloos ziet rondloopen — maar óók in het voorloopig wat rustiger stemmen van de door crisis en werkloosheid getroffen arbeiders zelf. Wil het oogenblikkelijk voordeel van dien steun niet omslaan in een duurzaam nadeel van de beweging, dan rust derhalve op de vakbeweging méér dan ooit de dure plicht haar organisaties en haar pers te gebruiken, om bij haar leden het klassebewustzijn op te wekken,* opdat de vakbeweging niet hoofdzakelijk diene om den nood van het kapitalisme bij zekere groepen van arbeiders te verzachten,

* In een Ingezonden Stuk in dit nummer van de Tribune over Partij en Vakbeweging in België vindt de inzender het „doodeenvoudig,” dat de goed ingerichte en goed geleide neutrale vak-organisatie een kweekplaats voor het Socialisme is. Hij vraagt: „Waar zouden anders in landen, waar de S. Die. sterk is, de strijders vandaan gekomen zijn?” Deze opmerking en vraag getuigen natuurlijk van de goede wil van dezen vakverenigingsman. Maar zoo eenvoudig is de zaak toch niet. Als de vakpers in dezen haar plicht niet nakomt, dan wordt het moeilijker om in allen gevalle van de neutrale vakvereniging een kweekplaats en een door-gangshuis van het Socialisme te maken. En de agitatie van de Sociaaldemokratie heeft eer en meer strijders in de vakbeweging gebracht, dan dat omgekeerd de vak-aktie op zichzelf strijders voor het Socialisme bracht.

maar voornamelijk — waartoe ze immers dienen moet — ook voor haar deel de macht der arbeiders tegenover de bezittende klasse te versterken.

Het feit dat de georganiseerde arbeiders tevens zijn de toon-aangevenden in de arbeidersbeweging maakt dat die plicht dubbel op de leiders der vakbeweging rust. Want kwam vroeger, bij zwakkere organisatie, in verschrikkelijke tijden als de tegenwoordige er één voor de arbeiders is, de ongeorganiseerde massa gemakkelijker in beweging, thans wacht de massa op het wachtwoord van de georganiseerden, al is ze zelf nog lang niet georganiseerd, en alleen een revolutionaire tijd zou dat anders doen zijn. De georganiseerden komen dus thans niet zoo spoedig in agitatie, omdat het politieke moment er niet is en omdat hun nood voor een deel door hun organisatie gelenigd wordt; de ongeorganiseerden niet, omdat — op zichzelf een gunstig teken — de moreele invloed der georganiseerden reeds zwaarder op hen drukt dan in eenige vroegere crisis.

Er zullen zeker nog andere redenen zijn, waarom de agitatie bij de crisis van thans nog niet zoo sterk is als anders. Zoo treft de crisis ondanks zijn scherpte het vaste land van Europa eerst langzaam; ze is immers in Amerika fel begonnen en sluipt pas door Europa. Maar we willen voor heden liever nog een enkel woord zeggen over de noodzaak van Agitatie.

Het wordt door sommige revisionisten wel voorgesteld, of de begeerte naar Agitatie een soort partikulier genoegen is van wat zij noemen „Marxisten”, en afhankelijk van ’t temperament dezer socialisten. Dit is natuurlijk maar maligheid. De agitatie is juist een wezenlijke behoefte, omdat zij de beste voorwaarde schept voor het brengen van onze ideeën van het socialisme in kringen van arbeiders, waar men er tot dusver geen notie van had of althans geen nota van nam. Toch stampet men ook een agitatie niet uit den grond, maar wel moet men — wanneer de voorwaarden er zijn — zooveel mogelijk agiteeren, zooveel mogelijk met de massa in contact trachten te komen. En al zijn wij er verre van — wij zeiden het reeds in den beginne — om de schuld van de weinige agitatie te werpen op het revisionisme, toch willen we wel bekennen, niet gerust te zijn omtrent de lust tot agiteeren onder de massa, die geen kiezers zijn, bij de nu eenmaal revisionistische meerderheid van onze Partij. En toch, willen in den komenden winter niet alleen de leiders der vakbeweging en de Bestuurdersbonden, maar ook de federaties en afdelingsbesturen, en de vertegenwoordigers van de Partij, in dezen hun taak naar behooren kunnen volbrengen — en de drang daartoe bestaat, getuige o.a. het voorstel van Amsterdam IX dienaangaande in het Federatiebestuur van Amsterdam — dan dient de leiding van de Partij (in casu het P. B.) in dezen leiding te geven. Hopen we dat deze bijtijds — en niet te laat als verleden jaar — komt.

De komende winter zal niet alleen de verkiezingswinter zijn, maar vooral een winter van crisis en klimmende ellende. Voor het Kiesrecht dient gestreden — laten we het doen, niet met het oog voornamelijk op het aantal zetels in het Parlement, maar met het oog op de maatschappelijke ellende van de massa en dientengevolge op de machtsvorming, die de volledige bedoeling van den kiesrecht strijd is. De Krisis en het Kiesrecht, de Werkloosheid en de verkorting van den Arbeidsdag, dat is: de ellende van het kapitalisme en de weg om eruit te komen naar het Socialisme, van deze dingen dient het onderling verband dezen winter zooveel mogelijk óók in het Parlement, maar vooral in de verkiezings- en andere openbare vergaderingen, aangetoond te worden. Als het kan en als het moet, dan gaan de arbeiders althans in de groote steden van den winter georganiseerd de straat op, om van hun ellende en hun wil naar beter te getuigen.

Wp.

Een Bankroet van het Parlamentarisme.

De houding van onzen Belgischen partijgenoot VanderVelde bij de behandeling van de Kongo-kwestie zal bij de meesten van degenen, die in hem den bekwaamen parlementariër en talentvollen leider van het proletariaat bewonderden, een gevoel van spijt en teleurstelling hebben gewekt. Ondanks dat de Partij zich beslist tegen de annexatie van de Kongo had verklaard, en VanderVelde beloofd had, zijn persoonlijk inzicht niet in het Parlement tegen dat van de Partij te zullen verdedigen, sloeg hij om naar de zijde van de Cleopoldsche Regeering, toen die de Kongo-ontwerpen erdoor jagen wilde en ontnam zodoende aan de heele oppositie haar moreele kracht. Daardoor heeft hij aan zijn aanzien in de Partij en zijn toekomst als socialistisch politicus een leelijke klap gegeven.

Hoe is het te verklaren, dat een zoo schitterende loopbaan zulk een einde kon nemen? Het gaat hier niet om de bijzondere persoonlijke factoren in dit geval, maar om de algemeene omstandigheden, die dit geval tot een symptoom in de ontwikkeling van de proletarische beweging maken. Een ander teeken van dergelijken aard, zij het ook veel minder verdrictelijk, was het uitreden van Ferri, die met VanderVelde tot de aanzienlijkste figuren op de internationale Kongressen behoorde, uit de Redaktie van het centrale orgaan van de Italiaansche Partij.

Als men hier van een bankroet van het parlementarisme wil spreken, dan is dat woord volstrekt niet gemunt op den politiek-parlementairen strijd van het proletariaat in het algemeen, maar slechts op dien bijzonderen vorm daarvan, dien men het *Parlamentarisme van de schitterende politici* zou kunnen noemen.

De laatste dertig jaren waren in den proletarischen klassenstrijd de tijd van het Parlamentarisme. Toen de nederlaag van de Parijsche Kommune getoond had, dat de burgerlijke staat vast gegrondvest was en niet door een gewapenden opstand van een nog onvoldoende geschoold proletariaat aan het wankelen gebracht kon worden, grepen de arbeiders naar het wapen van den parlementairen strijd. Zij maakten van de burgerlijke instellingen gebruik, om in voortdurenden strijd met de bourgeoisie langzamerhand vooruit te dringen en de massa inzicht te geven. Het proletariaat moest zich tot een politieke partij, tot een parlementaire belangenvertegenwoordiging organiseren en met de middelen van het Parlamentarisme, met het woord tegen het woord, in Parlement en verkiezings-vergadering den vijand bestrijden.

Daarbij traden in alle landen personen naar den voorgrond, die door hun bijzondere capaciteiten voor dezen strijd het geschiktst waren; meest uit burgerlijke kringen afkomstig, stelden ze hun talenten in dienst van onze zaak. Als schitterende redenaars, slagvaardig in de polemiek, als degelijke kenners van de parlementaire praktijk en scherpziende politici waren ze in staat in den woordenstrijd de zwakheden van hun tegenstanders te ontdekken en hen op het juiste oogenblik te treffen. En wat een schitterende slagen hebben ze in de Parlementen geslagen! Hoe doordringend klonk uit hun mond de stem van het onderdrukte proletariaat, de aanklacht tegen het heerschende stelsel, het enthousiasme voor het nieuwe ideaal! En de verdedigers van het stelsel, die daarbij de spitsroeden moesten doorlopen, konden hun moreele nederlaag slechts door een brutale meerderheid van stemmen bedekken.

Zoo werden deze mannen tot voorname factoren in het parlementaire leven, en speelden een belangrijke politieke rol. De successen, die de arbeiders-beweging in den vorm van hervormingen behaalde, schenen het gevolg van hun spreken. Zoo moest vanzelf de bekrompen opvatting opkomen, dat de eigenlijke klassen-

strijd in de Parlementen gevoerd en als parlementaire partijstrijd beslist wordt. *Deze mannen*, scheen het, voerden den eigenlijken strijd, in opdracht natuurlijk van de arbeiders, hun kiezers. Niet op de proletarische massa kwam het dus allereerst aan, maar op de juiste vertegenwoordigers. Zooveel mogelijk kiezers voor onze Partij winnen moest bij die opvatting het doel van de propaganda zijn. Daarom moest ook de massa de in de kunst van de politiek ervaren leiders zooveel mogelijk de vrije hand laten. Zulk een verhouding tusschen leiders en massa is wel het best als politieke filantropie te karakteriseeren. Het past enkel bij een nog gebrekkige socialistische ontwikkeling van het proletariaat, dat pas ontwaakt, zich nog niet als de toekomstige heerscher voelt, maar blij is, als vooraanstaande mannen zijn zaak in handen nemen, en zich door hen laat leiden. Maar het wijst ook op een onvolkomen socialistisch inzicht van die leiders zelf.

Dat is reeds daarom niet anders mogelijk, omdat niet het grondig begripen van de socialistische theorie, maar hun bekwaamheid met het woord en in de politiek hen naar den voorgrond bracht. Zij begrepen de noodzakelijkheid van het door den klassenstrijd te bereiken Socialisme, maar hun opvatting van de persoon tegenover de massa was nog geheel burgerlijk. Want het Parlamentarisme kan niet zelf de arbeiders bevrijden; het kan slechts de massa inzicht geven, haar klassebewustzijn wakker schudden. Wat aan positieve resultaten wordt bereikt, hangt niet van de geschiktheid van eenige vertegenwoordigers, maar van de macht der klasse af. Dit niet in te zien was de zwakheid van die schitterende parlementariërs. Zij wilden persoonlijke begaafdheid in de plaats stellen der klasse-aktie; zij wilden door de kracht van hun met een machtig principieel gewapende persoonlijkheid kwesties oplossen, welke oplossing slechts de vrucht kon zijn van de rijper wordende macht van de klasse-organisatie. Zij bedroegen zich in hun eigen kracht, als ze geloofden meer te kunnen bereiken, dan met den oogenblikkelijken stand der klassen overeen kwam.

Ook in Duitschland zijn er wel vele partijgenooten, die hun voorbeeld zouden willen volgen en een schitterende politieke rol wel wilden spelen. Maar de toestanden maken dat er daar geen plaats is voor politici, die in hogere wijsheid voor de massa zouden willen handelen en wel gaarne als haar politieke weldoeners wenschten op te treden. De historische ontwikkeling heeft bewerkt, dat niet personen, maar slechts de klasse zelf hier een politieke rol kan spelen. Daar is duidelijk te zien, wat elders door den parlementairen schijn bedekt wordt, dat de werkelijke grootheid van een socialistischen politicus daarin bestaat, niet meer te willen zijn dan de spreker van zijn klasse; want alle persoonlijke grootheid is dwerg-klein tegenover de kracht, die uit een revolutionaire klasse zelf voortkomt. Niet den boven het proletariaatstaanden weldoener, maar het beste deel van zichzelf heeft een hoog ontwikkeld proletariaat in zijn leiders lief.

Het tijdvak der schitterende parlementariërs loopt ten einde. Eenerzijds bekomert de bourgeoisie zich niet meer om moreele nederlagen, maar denkt alleen nog aan haar materiële machtmiddelen; en dan blijven de hervormingen uit, dan helpt geen spreker meer, maar moet macht tegen macht gesteld worden en moet de massa zelf op den voorgrond treden. Anderzijds groeit het socialistische inzicht, de organisatie en ook de eigenwaarde van het proletariaat meer en meer; het neemt zijn lot zelf in handen en kan voogdij schap missen. Daarbij zijn natuurlijk conflicten tusschen de „hogere staatsmansblik” van de leiders en het klare proletarische klasse-bewustzijn van de massa onvermijdelijk. Zij zijn het teeken van een meer ontwikkeld stadium van den klassenstrijd. En slechts dan zal een

verdienstelijk socialistisch politicus niet tot een belemmering in deze ontwikkeling worden, als hij bijtijds uit de feiten leert, dat in den bevrijdingsstrijd van het proletariaat niet de leiders, maar het eigen inzicht en de massa-organisatie van het proletariaat de doorslaggevende machtsfactoren zijn. A. P.

De arbeidersbeweging moet niet afgemeten worden naar haar beteekenis voor de beperking van de uitbuiting, maar naar haar beteekenis voor de groeiende macht van het proletariaat.

KAUTSKY.

Maatschappelijke Verarming.

Een huis moge klein zijn, zoolang de eromheenstaande huizen eveneens klein zijn, bevredigt het alle maatschappelijke aanspraken op een woning. Verheft zich evenwel naast het kleine huis een paleis, dan krimpt het kleine huis tot een hutje ineen. Het kleine huis bewijst dan, dat zijn bewoner geene of slechts de allergeringste eischen kan stellen; en al moge het nu in den loop der beschaving *nog zoo zeer opschieten*, als het paleis in de nabijheid evenzeer of zelfs meer opschiet, dan zal de bewoner van het vergelijkenderwijs kleine huis zich al meer onbehagelijk, onbevredigd, gedrukt voelen binnen zijn vier muren.

Een merkbare toename van het arbeidsloon heeft tot voorwaarde een snelle groei van het productieve kapitaal. Het snelle groeien van het productieve kapitaal roept een even snellen groei van den rijkdom, de weelde, de maatschappelijke behoeften en de maatschappelijke genietingen te voorschijn. Al zijn dus de genietingen van den arbeider gestegen, toch is de maatschappelijke bevrediging, die zij geven vermindert in verhouding tot de vermeerderde genietingen van den kapitalist, die voor den arbeider onbereikbaar zijn, in verhouding tot den stand van ontwikkeling der maatschappij in het algemeen. Onze behoeften en genietingen ontstaan in en door de maatschappij; we meten ze dus naar de maatschappij af; we meten ze niet af naar de voorhanden voorwerpen te hunner bevrediging. *Daar ze van maatschappelijken aard zijn, zijn ze ook van betrekkelijken aard* (relatief)...

Het arbeidsloon wordt verder nog bepaald door zijn verhouding tot de winst, tot het profijt van den kapitalist — is dus betrekkelijk, *relatief* arbeidsloon. Het *relatieve* arbeidsloon kan dalen, al stijgt het *reële* (werkelijke) arbeidsloon (het toon gemeten naar de producten, die men ervoor koopen kan) tegelijk met het *nominale* arbeidsloon, de geldswaarde van den arbeid, als namelijk reël en nominaal loon niet in dezelfde verhouding stijgen als de winst van den kapitalist. Stijgt bijv. in den goeden tijd het arbeidsloon met 5%, de winst daarentegen met 30%, dan is het betrekkelijke, het relatieve arbeidsloon niet toemear afgenomen.

Al vermeerderen dus de inkomsten van den arbeider met den snellen groei van het kapitaal, dan nog wordt tegelijkertijd de maatschappelijke kloof, die den arbeider van den kapitalist scheidt, wijder, dan nog wordt tegelijkertijd de macht van het kapitaal over den arbeid groter; de arbeid wordt afhankelijker van het kapitaal.

MARX.

Uit de brochure: *Loonarbeid en Kapitaal.*

FEUILLETON.

Boekbeoordeeling.

*De grondslagen eener nieuwe poëzie. Proeve tot een maatschappelijke kunstleer tegenover het naturalisme, de tachtigers en hun decadenten door C. S. Adama van Schellema. **

II.

De heer Adama constateert, wanneer hij 't naturalisme en de poëzie der tachtigers heeft afgemaakt op de grondige manier, die wij de vorige maal zagen, en hij op 't socialisme te spreken komt, terecht den grooten invloed, dien dit laatste al zeer vroeg op de nieuwere Hollandsche dichtkunst is gaan uitoefenen. Dit kwam, zegt hij, „ten eerste, omdat in ons kleine land uit den aard der zaak de letterkundigen minder dan elders een bevredigende afleiding konden vinden in burgerlijke idealen (imperialisme, dandinsisme, chauvinisme enz.) — men lette op de combinatie v. R. —, en ten tweede omdat midden in de(n) eigen kring, die(n) zij vormden, in „de Nieuwe Gids” dadelijk het socialisme ging spreken en zich met hen zelven bemoeien in den persoon van v. d. Goes.” De opmerkingen zijn, hoewel onvolledig, eenigermate juist. Maar dan gelieft ons de dichter zich als volgt uit te laten over een man

„ke gesteldheid en gevoelsleven hun vriend anarchistisch, wist deze min of meer fragische persoonlijkheid zijn sociaal-demon hen vijandig.”

L. en J. Brusse, 1908.

Den bestrijder van het anarchisme in Nederland — wij zijn omstreeks het jaar '90 — te kenschetsen door van hem te zeggen dat hij van geestelijke gesteldheid en gevoelsleven volkomen anarchistisch was, is ongetwijfeld... eigenaardig.

De heer Adama bedoelt natuurlijk en hij zegt dat ook iets verder zijdelings, dat v. d. Goes in die jaren nog niet tot het klare begrip eener proletarische kunstleer en kunst was voortgeschreden, waardoor hij in zijn polemieken met v. Deyssel o. a. een verzoening zoekt tusschen de (burgerlijke) kunst en levensidealen der voornaamste tachtigers en de sociaal-democratie die niet mogelijk was. Maar geeft dit ons dichtertje alweer het recht om een man als v. d. Goes daarom geestelijk anarchisme te verwijten? Van der Goes zocht ook op aesthetisch gebied naar een proletarisch standpunt; hij kon dit, bij de toenmalige zwakheid der arbeidersbeweging alsmede door nog niet genoegzaam gerijpt zijn van zijn inzichten op dit gebied, zoowel objectief en historisch als subjectief en psychologisch nog niet bereiken, doch onze dichter heeft van deze noodzakelijke voorwaarden voor wat anderen iets later wel konden bereiken, zelfs geen vermoeden en domdriest qualificeert hij ook hier weer zijn meerdere op een wijze, die beleedigend zou zijn als de waarde van 's heeren Adama's qualificaties niet reeds ware gebleken.

De heer Adama schijnt ook niet te weten, dat v. d. Goes trouwens niet de eenige socialist was onder de Nieuwe-Gidsers, of althans, dat het tijdschrift in zijn eerste en groote periode voor de scherpste maatschappelijke en politieke kritiek openstond, zoodat v. d. Goes eenig recht had om in die dagen, toen de arbeidersbeweging zelve zoo zwak was, van de geheele beweging, die zich om het tijdschrift groepeerde, een zekere kracht in socialistische of althans in radicaal-hervormende richting te verwachten,

waarmee wij natuurlijk niet willen zeggen, dat hij dit ook werkelijk gedaan heeft. Maar de eenvoudige herinnering dat mannen als Tak, Wibaut, Nawijn tot de medewerkers van den Nieuwen Gids behoorden, bewijst reeds, dat tot omstreeks het jaar '90 de band tusschen de jonge literatoren en de uiterste linkerzijde op maatschappelijk en politiek gebied een zeer nauwe was. Eerst na '90 is mede door de polemieken in de Nieuwe Gids en later in de Kroniek gevoerd, polemieken, die onze dichter in een noot altemaal meent te kunnen afdoen met de qualificatie: „wederzijdsch blind misverstand,” de onvermijdelijke scheiding tusschen de in wezen burgerlijke, zuivere kunstenaars van de Nieuwe-Gidsbeweging en de elementen die het socialisme aanvaard hadden of zouden aanvaarden tot stand gekomen. In dat opzicht hebben die polemieken een zeer belangrijke zijde gehad ook voor de arbeidersbeweging, al gingen zij toentertijd natuurlijk nog volkomen buiten de arbeiders om en al lijken ons nu de argumenten, waarmee toenmaals het socialisme werd verdedigd ook wel eens „burgerlijk” of „anarchistisch.” Den heer Adama is deze historische kant van de kwestie natuurlijk volkomen verborgen gebleven en als een kwajongen, die pas in de sociaal-democratie is binnengelopen en wat frases in zijn hoofd heeft gekregen, werpt hij dat alles maar te samen in één pot met het opschrift: anarchisme.

Na '90 begon de débacle der beweging, die in Holland en op artistiek en op maatschappelijk en politiek gebied diepere veranderingen had teweeggebracht dan zelfs na opkomst der liberale bourgeoisie in de jaren na '30 en de literaire en politieke beweging, welke die opkomst begeleidde — de Gids-beweging — had verwekt, diepere veranderingen, omdat en in zoverre als de economische beweging, die het moderne kapitalisme hier na '70 invoerde, sneller en dieper ging dan de economische beweging ge-

Het Antwoord.

Wij vroegen in een vorig nummer van *De Tribune*: *Wat beteekent dat?* dat de sociaal-democratie in Friesland blijkens het *Friesche Volksblad* de liberalen steunt, om te waken, dat men geen klerikaal bestuur krijgt? Het antwoord, door Van der Heide gegeven in het laatste nummer van het *Volksblad*, luidt: „En nu is het volkomen waar, dat we liever een liberaal dan een clericaal bestuur hebben; liberaal moge kapitalistisch zijn, clericaal is het in de tweede macht. In den regel zijn clericalen nog strammer, nog conservatiever dan liberalen. Of dit in de „Marxistische“-theorie past weten we niet, wel dat het een feit is en voor feiten buigen we ons.”

Of Van der Heide en zijn vrienden de *beteekenis* van de feiten ook snappen, weten we niet. Wel is het volkomen duidelijk, dat we met Friesche en andere wenschen omtrent een „liberaal“ bestuur niets te maken hebben. Wij zijn Socialisten en weten dat de totstandkoming van het Socialisme bevorderd wordt door een wezenlijke Democratie. Vandaar dat we op Democratie en Algemeen Kiesrecht bijzonderen nadruk leggen, en de kapitalistische partijen, bij *herstemming*, naar hun standpunt ten opzichte hiervan vragen. Overigens kan ons de „macht“ en graad van hun kapitalisme in de propaganda en de agitatie weinig schelen. Als we zóó begonnen, zouden we op een goeden dag voor de interessante kwestie komen te staan, of we een Friesche klerikaal à la Schokking „liever hebben“ dan een stram liberaal als Van Houten, en we zouden hun kapitalistische „macht“ door een wiskundige moeten laten uitzoeken. De arbeidersklasse en de sociaal-democratie kan evenwel aan dit interessante werkje niet meedoen. Zij steunt de democratie waar die te vinden is, maar overigens zijn de kapitalistische partijen haar lood om oud ijzer. En zelfs Van der Heide zal ook het „Friesche“ liberalisme niet voor democratisch willen houden.

Maar Van der Heide beëindigt zijn antwoord, waarin hij zoo verstokt blijkt als een dogmaticus maar wezen kan, met een vraag aan ons adres. „Is soms het ageeren tegen de Groninger schoolmotie, waarbij aan de „christelijke“ school gelijke rechten wordt toegekend als aan de openbare, niet een stuk anti-clericalisme, en nog wel van de bedenkelijkste soort?”

In het Erfurter Program, dat naar onze opvatting, in tegenstelling bijv. met die van Vliegen, niet enkel een Duitsch program maar een integreerend deel, hoofdbestanddeel van onze Internationale is, wordt, evenals op ons eerste Kongres van Arnhem, de godsdienst tot een partikuliere zaak verklaard. Is dat soms anti-klerikaal? „Als de godsdienst een partikuliere zaak is, als verzorging van den godsdienst het werk moet zijn van bijzondere lichamen, dan is natuurlijk de school, die allen zonder onderscheid onderwijst... een zuiver wereldlijke instelling.” Is deze redeneering, die o.a. te vinden is in een op last van de Duitse Partij uitgegeven verklaring van het Erfurter Program, soms anti-klerikaal? En als wij dus op grond van het een en het ander vragen: afschaffing van alle subsidies uit openbare kassen voor kerkelijke en godsdienstige doeleinden, dus ook voor de bijzondere, „christelijke“ school, is dat anti-klerikaal? Dan is het ook anti-klerikaal, als we geen geld voor de kerk zelve geven. Deze konsekwentie zal evenwel Van der Heide zelfs niet aandurven.

Rest ons te wijzen op de merkwaardige zijde van het geval. Terwijl Van der Heide en zijn vrienden eenerzijds de klerikalen als zoodanig bevechten, en het daardoor de klerikale *arbeiders moeilijk* maken, goed te onderscheiden tusschen liberalen en socialistischen trachten *diezelfde* partijgenooten anderzijds de klerikale arbeiders te vangen, door — in theorie — de „christelijke“ school te subsidiëren, maar maken zij het zóó de klerikale *kapitalisten* juist *gemakkelijk* met die „christelijke“ School,

durende de geheele daaraan voorafgaande eeuw. De verschillende geestelijke stroomingen, de verschillende persoonlijkheden, die in de Nieuwe Gids een gemeenschappelijke banier en een gemeenschappelijk vechterterrein hadden gevonden voor hun strijd tegen wat hun in den weg stond, moesten uiteenvallen, toen het oude, waar tegen zij hadden gestreden, uit den weg was geruimd. De moderne kunst had omstreks het jaar '90 de overwinning behaald of begon althans de heerschende te worden. De bourgeoisie, verjongd door de kapitalistische ontwikkeling, had de modernen aanvaard, de kritiek was in hun macht gekomen of begon althans steeds meer in moderne handen te geraken, een publiek, in staat om „artistiek“ te waardeeren, was gekweekt. De wegen der Nieuwe Gidsers scheidden zich, zoodra een gemeenschappelijke strijd hen niet meer samen bond. Elk ging nu op eigen houdje op de zoek naar gedachten en gevoelens in staat een leven verder te vervullen. Bij dat zoeken en streven vonden eenigen de socialistische wereldbeschouwing, die juist door de Nieuwe Gidsbeweging binnen het gezichtsveld van alle literair en maatschappelijk ontwikkelden was gebracht. De snelle opkomst der sociaaldemocratie, verjongd, nadat zij zich van het anarchisme had weten los te maken en actief optredend, nadat het kiesrecht althans aan een gedeelte der arbeiders in handen was gegeven maakte het aan den anderen kant dengenen, die het socialisme als een intellectueel en artistiek volkomen bevredigend ideaal hadden gevonden, mogelijk om ook in de praktijk er zich aan te geven. Zoo kwamen mannen en vrouwen als Gorter en H. Roland Holst, Tak en Cornelia Huygens tot de sociaaldemocratie.

Zien wij nu, op hoe onzinnige wijze deze volkomen natuurlijke, hier in grove trekken weergegeven ontwikkeling, zich in de hersens van den heer Adama heeft afgespiegeld, dan vinden wij een nieuwen sleutel tot 's mans verdere buitensporigheden.

waartegen de socialisten zich immers niet eens verzetten, de arbeiders te verdommen en van de sociaal-democratie ver te houden. Want dat erkent zelfs Schaper, dat de Bizondere School voor de arbeiders-kinderen nog immer een graadje slechter is dan de openbare en als dus de machts- of gradentheorie van straks ook hier moet worden toegepast, dan... reeds dáárom: weg met de „christelijke“ school! Het is — zooals men ziet — geen toeval, dat dezelfde die de liberalen boven de klerikalen voor-trekken, de Vrije School naast de openbare stellen. Zij hebben de ééne fout noodig om de andere goed te maken. Eenvoudiger ware het, en voor de massa ook der kerkelijke arbeiders begrijpelijker, wanneer zij en de liberalen en de „christelijke“ school gelijkelijk zouden bestrijden op grond van onze sociaal-demokratische theorie.

En die theorie, d. w. z. de algemeene ervaring in binnen- en buitenland, hoe men de arbeiders-klasse het sterkst maakt, — die theorie gebiedt: strijd voor de verplichte openbare school, en dus afschaffing van de Groninger motie. Daarop zullen wij blijven aansturen, en komen wij dus nog wel terug. WP.

Een curiositeit.

Wij kregen dezer dagen een brochure'tje in handen, dat in alle winkels te koop ligt en, naar wij vernamen grif van de hand gaat, inzonderheid onder katholieken. Niet te verwonderen, waar boven het ding met vette letters staat: *Verboden voor R.-Katholieken*, en waar de titel luidt: *De vrouw, de biecht en Prof. Dr. A. Forel*. De uitgeversmaatschappij, die met dit ding op een zeer handige wijze reclame maakt voor een werk van den bekenden Zwitserschen geleerde wiens naam in den titel voorkomt, dat in 't Nederlandsch vertaald is, heeft ongetwijfeld geweten, wat zij deed, toen zij dit geschriftje de wereld inzond. Daarin immers wordt, onder den schijn van een „wetenschappelijke“ polemieek tegen enkele, naar 't schijnt in de Hollandsche vertaling van Professor Forel's werk voorkomende zinsneden, een van de machtigste en waardevolle instellingen der katholieke kerk tot het in bedwang houden van haar schapen, de biecht namelijk, verdedigd door een gewezen monnik, gewezen pater, die 't dus weten kan, zegt men natuurlijk, en die onpartijdig is ook, want... de man is thans atheïst, lid van de Dageraad en *sociaal-democratisch-propagandist*, verdediger en dat nog wel op „wetenschappelijke wijze“ van een der grondpijlers van de katholieke kerk, de meest bewuste vijand der sociaal-democratie. Zoo iets is wel... curieus. v. R.

De Kameel.

Lessing deelt ons in een zijner mooiste fabelen het volgende mede.

„Zeus, gij Vader van Goden en menschen,” zoo sprak het paard, naderend tot den troon van het opperhoofd, „gij hebt, toen ge mij hebt geschapen, ondanks uwe groote wijsheid, mij niet den meest passende lichaamsvorm geschonken. Een sierlijker, slanker hals hadt gij mij kunnen geven. Mijne pooten hadt ge anders moeten vormen, zoodat ik tot langer loopen in staat ware geweest. En aangezien mijn berijder mij steeds een zadel oplegt, ware het practischer geweest, indien gij mij van nature zulk een zadel hadt geschonken.” Zeus glimlachte. Hij sprak het scheppingswoord. De doode stof bewoog zich en naast het schoone, slanke paard stond de leelijke kameel.

„Hier hebt gij” sprak Zeus tot het paard, „het dier waarin gij wenscht omgevormd te worden. Zie hier de slankere hals, de betere pooten, het van nature gegeven zadel. Wenscht gij zóó te worden?”

Nadat hij op p. 17 den ontwikkelingsgang van v. Deysel, van De Kleine Republiek tot de Adriaantjes, in 10, van Kloos en Wervey in 3 regels heeft geschetst, waarbij men zich weer moet verwonderen over de blaaskakerigheid, waarmee hij dit klaarspeelt, nadat hij ons op dezelfde bladzijde verzekerd heeft, dat v. Eeden, „de meest universele” der tachtigers was, en dat zoo van één, dan van hem te betreuren is, dat hij „verkeerd koos en zijn ziel aan den duivel verkocht, want waar al de anderen met hun individualistische(n) geest (sic! v. R.) als kunstenaar voor ons toch van geen waarde zouden blijken, droeg juist deze man (v. Eeden altijd nog!) de kiemen en gaven in zich om voor de beginselen eener nieuwe gemeenschapskunst van betekenis te worden, — zoo geen Schiller dan toch een Lessing-figuur,” komt hij eindelijk op den ontwikkelingsgang van zijn geliate partijgenooten. „Zooals v. Deysel en de meeste buitenlanders (als Huysmans, Maeterlinck enz.) terugvielen tot de katholieke mystiek — zoo kwamen deze echte Hollanders terecht bij „de Protestantsche.” Als voorbeelden van die Protestantsche mystiek haalt hij dan aan eenige regels uit de School der Poëzie van Gorter en de Sonnetten en Verzen van H. v. d. Schalk (de latere Mevr. Roland Holst).

De heer Adama houdt zich overigens bij deze periode in den ontwikkelingsgang van beide dichters „niet verder op”; waarom hij ze Protestantsche mystiek noemt, verklaart hij niet; wij kunnen uit die betiteling dan ook al weer niets anders opmaken dan dat de heer Adama hier met een woord goochelt, welks betekenis hij niet heeft gesnapt. Het is oppervlakkig Huysmans en Maeterlinck tot de katholieke mystiek te rekenen — Huysmans is ook in zijn latere werken waarin hij het Katholicisme als artist ziet, in 't geheel geen mysticus en over Maeterlinck den typischen vertegenwoordiger der „moderne” mystiek, kan

Het paard antwoordde niet, maar sidderde.

Toen sprak Zeus tot den kameel: „Blijf bestaan, en het paard aanschouwe U nooit zonder te sidderen!”

* * *

In eigen rijen was het de laatste jaren één roep, dat ons program hervormd diende te worden.

Onze politieke leider verklaarde niet meer met het oude program op propaganda te kunnen gaan. Het was een beletsel, een „sta-in-den-weg” geworden. Onze huidige partijvoorzitter schreef in de *Socialistische Monatshefte*, dat de „Verelendings“-paragraaf wel spoedig uit ons program zou worden weggenomen. Was verder hetgeen ons program over de crisis schreef niet geheel verouderd, ja door de nieuwe maatschappelijke verschijnselen absurd geworden?

En ten slotte dan nog de vrienden van „De Blijde Wereld,” die een program verlangen, onbevekt met historisch-materialistische smetten, en bij gebrek aan een dusdanig ons huidig program tot iets dergelijks ompraten!

Om ongeveer de woorden van het paard uit Lessing's fabel te gebruiken, onze „revisionistische” vrienden zeiden tot de opstellers van ons nóg geldend program: „Gij hebt haar, ondanks Uwe groote wijsheid, niet den meest passenden vorm geschonken.”

Daar verschijnt e. n.ige dagen geleden het program der partij „Havers-Van der Zwaag”, het program van den „Socialisten Bond” wiens beginselverklaring luidt:

§ 1. De S. B. beschouwt den persoonlijken eigendom van grond en voortbrengingsmiddelen als de hoofdoorzaak der bestaande maatschappelijke wanverhoudingen. Dientengevolge is het hoofddoel van zijn propaganda het brengen van grond en bodem, alsmede van de voortbrengings- en verkeersmiddelen in handen der gemeenschap en de exploitatie ervan door algemeene medewerking en te algemeenen nutte, met eerbiediging van elke persoonlijk vrijheid, tot zoover de gemeenschap deze kan en mag eerbiedigen.

§ 2. Naast de voortdurende propaganda voor dit hoofdbeginsel, stelt de Bond zich ten doel in het bijzonder de stoffelijke belangen der arbeidende klassen en hunne geestelijke en zedelijke verheffing te bevorderen tot de uiterste grenzen, waarbinnen dit onder de bestaande maatschappelijke verhoudingen mogelijk is.

En zoo vragen wij thans onze op herziening beluste partijgenooten: „Wenscht gij dat het program zóó zal worden?”

Immers, de *middelen* na de beginselverklaring genoemd staan hiermede in geen enkel verband. Men kan daar even goed eene hyper-parlementaire leuze als eene half-anarchistische fraze aan vast haken. Met deze beginselverklaring kan men even goed eene partij stichten, die Christendom en Socialisme vereenigen wil, als ééne, die „kerkelijke dogma's” wil bestrijden.

Vorm en inhoud van deze beginselverklaring moesten eigenlijk in onze rijen groote instemming vinden. Hier, in dit program ontbreekt elk historisch materialistisch denken. De socialistische beweging, de socialistische gedachte wordt hier niet verklaard als voortkomend uit de ontwikkeling der maatschappij, hier niet opgevat, zooals de proletarische d.w.z. Marxistische denkwijze dat doet, als product der grootindustrie. Zouden onze religieuze partijgenooten dit program dan niet met beide handen moeten aanvatten?

Hier ontbreekt de crisisparagraaf — waarvan enkelen hebben beweerd, dat zij verouderd is. Wel heeft het werkelijke leven zich weinig aan die bewering gestoord. Het heeft ons een wereld-crisis te aanschouwen gegeven, zoo ontzettend en geweldig als nooit te voren. Toch blijft de crisis-paragraaf in ons program verouderd, niet waar? Welnu, in dit program vindt gij die verouderde wijsheid niet!

„Het is niet waar”, zoo is ons in de laatste jaren geleerd, „dat de klove tusschen bezitters en niet-bezitters steeds breder wordt. Het is geen bewezen feit, dat de

men het prachtige opstel van Mevr. Roland Holst nalezen — maar 't is nog erger de poëzie van Gorter of H. v. d. Schalk in de hier bedoelde periode te vergelijken met de Protestantsche mystiek, zooals wij die in de 17e eeuw in ons land o. a. hebben gekend in dichters als Luyken, Dullaert, e. a. De heer Adama trekt echter ook een parallel tusschen de hier bedoelde poëzie onzer tijdgenooten en... Maerlant, „toen men ook louter verstandelijke gewrochten in zekere maat en „rime” schreef” en zegt: — „evenmin als die mogen wij dus eigenlijk het hier besprokene in verband met kunst beschouwen.” Deze parallel nu lijkt ons, we moeten het bekennen, een aardige vondst van den heer Adama. Even moeten we er echter op wijzen, dat uit haar twee dingen onomstootelijk blijken: 1°. dat onze criticus werkelijk niet weet, wat Protestantsche mystiek is, anders zou hij deze onmogelijk op ééne lijn kunnen stellen met wat voor hem uitsluitend „verstandelijke gewrochten” zijn: immers de Protestantsche mystiek is gevoelspoëzie bij uitnemendheid; 2°. dat hij slecht op de hoogte schijnt te zijn van Maerlant en zijn tijd, anders zou hij onmogelijk kunnen zeggen dat „men” toen louter verstandelijke gewrochten in zekere maat schreef. Onder de „men” zal toch de grootste dichter uit Maerlant's tijd, Maerlant zelf, ook wel behooren en men moet Maerlant niet gelezen hebben om te beweren, dat Maerlant louter „verstandelijke” gewrochten heeft geleverd. Zijn „Strophische Gedichten” schitteren van gevoel en hartstocht. Maar, indien we nu aannemen, dat de heer Adama met zijn parallel alleen bedoeld heeft een vergelijking van de „verstandelijke” poëzie der Sonnetten in Terzinen en een gedeelte van de School der Poëzie met de hoofdproductie wat quantiteit betreft, van Maerlant en zijn tijdgenooten, dan is zijn vergelijking een aardige, hoewel bij nader inzien ietwat oppervlakkige vondst. Wij willen die vergelijking echter aanvaarden en wij willen

klasetegenstellingen zich steeds verscherpen. De burgerlijke democratie nadert tot ons."

En al bewijst thans ook Frankrijk met het door de burgerlijke democratie vergoten bloed der arbeiders, dat deze revisionistische verklaring, een beweren is, dat op niets steunt, dat iedere dag meer en meer wordt gelogenstraft, toch worden dergelijke stellingen door sommige onzer leiders volgehouden. Welnu, waarom aanvaardt gij dit program dan niet? Dit spreekt niet van de zich steeds verscherpende klasetegenstelling met haren economischen ondergrond, het in verhouding tot de kapitalisten steeds armer worden der armen. Zoudt gij niet met deze beginselverklaring kunnen meegaan, waaruit al die „overleefde Marxistische dogma's" verdwenen zijn?

Wij weten, dat wij, door dit te vragen, onze niet-Marxistische partijgenooten onrecht hebben gedaan. Wij zijn er zeker van, dat niemand hunner eene dergelijke beginselverklaring bewust wil. Maar waarom dan die inconsequentie, hoewel wij ons over *zoo'n* inconsequentie kunnen verheugen?

De fabel hierboven vermeld geeft het antwoord. „Het paard sidderde." Naast de kameel gesteld zag het zoo duidelijk diens leelijke gestalte en eigen schoonheid.

En het program van de Socialisten-Bond laat zoo duidelijk de vaagheid, de onbetekenendheid zien, waartoe het onze zou neerdalen, als de woorden der revisionisten in daden werden omgezet, dat zij voor hunne eigen consequentie terugschrikken!

Het streven van den Socialisten-Bond zal, dat is zeker, vruchteloos blijken. Elke poging om de arbeiders buiten de internationale Sociaal-Democratie om duurzaam te organiseren, is reeds van te voren veroordeeld, blijkt steeds te mislukken.

Heeft het program Havers-Van der Zwaag dan niets dat ons tot nut kan strekken. Ja, zeker. Sprak Zeus niet tot den kameel: „Blijf bestaan, en het paard aanschouwe u niet zonder te sidderen?" S. D. W.

Uit het Buitenland.

Duitschland. De Leipziger Volkszeitung bracht dezer dagen een op 't eerste gezicht bijna ongelooflijk bericht uit de Partij, dat echter iets later door de mededeelingen van de Vorwärts, het Centraalorgaan volledig werd bevestigd. Er heeft dan, naar blijkt, een-samenkomst plaats gehad van sociaaldemocratische leden der Zuid-Duitsche parlementen en op die bijeenkomst schijnt besloten te zijn, dat de sociaaldemocratische fracties in die Parlementen zouden streven naar opheffing van het besluit van den Partijdag te Lübeck in 1901 gehouden, waarbij naar aanleiding van toen voorgevallen schandalen aan de afgevaardigden in de landdagen der afzonderlijke staten de plicht is opgelegd tegen de begroting te stemmen. Dit is echter nog niet het ergste. Deze heeren parlementariërs hebben niet slechts een fronde *) op touw gezet tegen partijbesluiten, maar ze hebben dit ook in 't diepste geheim trachten te doen en, 't ongelooflijkste, toen het Partijbestuur dezer dagen, naar aanleiding van de mededeelingen in de pers, aan het bestuur der partijorganisatie in Baden verzocht, zoo spoedig mogelijk inlichtingen te ontvangen omtrent de waarheid van de loopende geruchten, ontving het van dit bestuur de mededeeling, dat dit met de landdagsfractie een gemeenschappelijke vergadering had gehouden, doch dat over den uitslag van de daar gehouden besprekingen voorloopig het stilzwijgen zou worden bewaard! Het parlementaire Cretinisme, **) zooals Marx het

haar interpreteren in een zin, dien de heer A. er ongetwijfeld niet aan gehecht heeft en wel deze: Maerlant opent in de Nederlandsche litteratuur het tijdvak der burgerlijke poëzie; in den vorm der ridderpoëzie trachtte hij de gevoelens en behoeften uit te drukken der opkomende stedelijke burgerij; dientengevolge is hij veelszins didactisch, d. w. z. hij tracht zijn lezers, de burgerij, die in welstand en macht aanwies in de Zuidelijke en een deel der Noordelijke Nederlanden, in een poëtischen vorm de wetenschap en kennis van zijn tijd, dat, wat de geestelijkheid, de klerken, tot dan toe meestal slechts in het Latijn hadden kunnen lezen, zooveel mogelijk bij te brengen; hij is een leerdichter en zijn navolgers (Boendale e. a.) zijn het met hem. Bij de opkomst van elke nieuwe klasse doet zich die behoefte aan leering, aan wetenschap in de eerste plaats gelden; zij drukt haar stempel op geheele letterkundige tijdvakken. Is het niet als vanzelf sprekend, dat zich bij het proletariaat iets dergelijks voordoet? Ook bij deze klasse, d. w. z. bij degenen, die het scherpst en het zuiverst haar geestelijke behoeften en haar ideologie vertegenwoordigen, zal de overgang van de vóór-proletarische, van de burgerlijke poëzie tot de proletarische, in de eerste plaats een verstandelijke zijn en de oude vormen met een nieuwen, in den beginne hoofdzakelijk verstandelijken inhoud vullen. Zoo ongeveer als bij Maerlant de overgang is van den Torec en andere ridderromans tot Der Naturen Bloeme. Eerst daarna, nadat die verstandelijke omwenteling, om het zoo te noemen, heeft plaats gegrepen, kan het gevoel, kan de hartstocht, kan de poëzie haar rechten herneemen. Zoo zien wij, om 't maar ineens te zeggen, den geestelijken overgang onzer socialistische dichters van uit de burgerlijke naar de proletarische poëzie. Wij kunnen ons in dien ontwikkelingsgang vergissen, maar zij is althans plausibel en psychologisch, zoowel als historisch begrijpelijk. Men kome natuurlijk niet

noemde, waarvan in Zuid-Duitschland de symptomen al te vaak reeds aan den dag kwamen, schijnt in Zuid-Duitsche partijkringen nu tot een buitensporigheid te zijn uitgebarsten, waarvan de Leipz. Volksz. terecht zegt, dat de Partij haar met een gloeiend ijzer zal dienen uit te branden. Niets is gevaarlijker voor de revolutionnaire partij der arbeidersklasse dan dat hare vertegenwoordigers zich zoo van haar trachten los te maken en de democratie in 't gezicht slaan. En wat de kwestie zelf betreft: het is niet te begrijpen in welke zonderlinge parlementaire illusies de betrokken partijvertegenwoordigers moeten bevangen zijn, dat zij in de tegenwoordige politieke omstandigheden van Duitschland, tegenover de blokpolitiek, het toenemende militarisme en imperialisme, de brutale afwijzing der kiesrechtischen in Pruisen en Saksen, de Zuid-Duitsche regeeringen, op wie deze politiek evengoed rust, als 't ware willen erkennen door de begrotingen toe te staan. Reeds de wil tot zoo iets greunt ten nauwste aan verraad van partij en arbeidersklasse.***)

Van één ding kunnen wij echter verzekerd zijn: de massa der Duitsche Partij zal deze revisionistische heeren mores leeren!

* * *

Frankrijk. De moord van Villeneuve is toch niet zonder goede gevolgen voor de Fransche arbeidersklasse gebleven. De socialistische Partij en de vakverenigingen hebben een nieuwe agitatie tegen het moord-ministerie gevoerd, die er bij de arbeidersklasse flink is ingeslagen. Er is leven en beweging in de Fransche arbeiderswereld. De Arbeidsconfederatie is dezer dagen aanmerkelijk versterkt door de toetreding van de groote Mijnerkersorganisatie, die circa 60.000 leden omvat en talrijke socialistische elementen telt, die ongetwijfeld de syndicalistische overmacht in de confederatie zullen doen dalen. Zeker is het, dat Clemenceau en kornuiten door hun optreden het anti-militarisme, niet alleen in arbeiderskringen, maar ook in het leger, onder de soldaten, steeds sterker maken en de revolutionnaire gezindheid der arbeidersmassa's doen stijgen. In dit opzicht is een dezer dagen gehouden vergadering van de Parijsche typo's zeer tekenend. De Fransche typografenbond is vrij sterk, niet bij de confederatie aangesloten, doch in hoofdzaak van reformistischen, ja, trade-unionistischen geest vervuld. Een van zijn bekendste voormannen is de uiterst gematigde anti-syndicalistische Keufer. Bij de jongste algemeene proteststaking nu heeft het Hoofdbestuur van de typografen zich verzet tegen het deelnemen van de Parijsche typo's aan deze beweging. Het Parijsche afdeeliningsbestuur, in hoofdzaak syndicalistisch, was voor meedoen en de massa der Parijsche typo's heeft gestaakt. Maar de houding van het Hoofdbestuur had natuurlijk eenige verwarring gewekt. Nu is in een dezer dagen gehouden, goed bezochte vergadering van de Parijsche typo's het hoofdbestuur en Keufer volkomen in 't ongelijk gesteld. De Parijsche typo's willen niet achterblijven, waar anderen door staking tegen de arbeidersmoorden protesteerden.

v. R.

*) Zoo noemt men de opstanden van den adel in de 16e en 17e eeuw tegen het centrale gezag der monarchie in Frankrijk.

**) Naar Cretins, de misvormde en ontaarde bewoners van zekere Alpendalen.

***) Gelijk de telegraaf meldt, is de daad reeds op de wil gevolgd!

aandragen met de malle tegenwerping, dat onze dichters geen proletariërs in de als 't ware physische beteekenis van het woord zijn. Maerlant was evenmin een burger, doch een „klerk", d. w. z. een lid der vóór dien tijd heerschende klasse, en dat wij de zuiverste uitdrukking van bepaalde klassegedachten en gevoelens niet bij geboren leden der betreffende klasse behoeven aan te treffen, daarvan is onder meer Wilhelm Weiting, de tijdgenoot van Marx en Engels, een sterk sprekend voorbeeld.

De heer Adama is dus, zoo meenen wij, voor één keer en als 't ware toevallig, zeer dicht bij een inzicht geweest omtrent den ontwikkelingsgang der proletarische dichters, dat hem verder had kunnen brengen. Helaas: als een kind, dat bij 't verstoppertje spelen zich wel „brandt", maar toch weer naar een anderen hoek van 't vertrek dwaalt dan waar het wezen moest, zoo is hij na dit éene verstandige inzicht blindelings voortgehold op zijn stokpaardje.

Op pag. 21 beweert hij, bij een nader onderzoek van Gorter en Mevrouw R. Holst, nadat zij zich uit de zooveel geschetste periode, „tot ruimer inzicht, maar helaas niet tot schooner poëzie" hadden ontwikkeld, nadat zij n. a. w. de socialistische levensbeschouwing hadden gevonden, dat slechts Gorter daarin waarachtige bevrediging vond, Mevrouw Roland Holst niet: „Gorter's heldere geest voelde zich daar thuis als een vogel in de boomen — ja bijna als een schoolmeester in een ordelijke klasse;" „achter haar (Mevr. Holst's) fanatisme, haar dwepend woord, haar strakke beklemden betoogen, schuilt een heimelijke tweespalt, die in haar verzen duidelijk genoeg uitkomt." Gorter had, „behalve een star individualisme, niet haar gemeen de liefde voor de abstractie, voor het begrip der democratie, der gemeenschap — met haar miste hij elke eenvoudige waarachtige menschenliefde, maar hij had geen last van dweperige, zieke zelfkastijdingen. Bij de verzen van Mevr.

Uit de Vakbeweging.

(Ingezonden.)

Partij en Vakbeweging in België.

Een vakvereenigingsleider schrijft ons hieromtrent: De polemiek die in *De Tribune* over bovenstaand onderwerp gevoerd wordt, geeft mij aanleiding ook iets dienaangaande te zeggen. In geen enkel land is de verhouding tusschen Vakbond en Partij zoo als in België. Dit standpunt is vrijwel een geïsoleerd, en strookt niet met de opvattingen, die de internationale beweging huldigt. Wij behoeven er ons thans niet in te verdiepen, de oorsprong dezer verhouding op te sporen, doch moeten alleen het feit constateeren, dat de vakbeweging in België een der achterlijkste van alle landen is. Ik geloof dat juist deze verhouding er niet weinig toe bijgedragen heeft, deze achterlijkheid te bevorderen.

Er is gezegd, dat bij de oprichting van *socialistische* vakbonden, de kerkelijken bonden van hunne richting zullen vormen, doch dit argument beteekent niet veel, omdat wij kunnen aannemen, dat, waar de z.g.n. *neutrale* vakbonden zich flink ontwikkelen, de geestelijkheid er óók als de kippetjes bij is om tegengif te geven. De angst voor de neutrale vakbonden zit er dus evengoed in als de angst voor de socialistische.

En waarom? Om de doodeenvoudige reden, dat de goed-ingerichte en goed-geleide neutrale vakorganisatie een kweekplaats voor het socialisme is. Waar zouden anders in landen, waar de sociaal-demokratie sterk is, de strijders vandaan gekomen zijn? Wij zouden kunnen zeggen, dat de vakvereeniging een doorgangshuis naar het socialisme is, maar dan moeten ook de deuren van dit huis zoo wijd mogelijk worden opengezet, om het socialisme te vergrooten. Wij hebben nu eenmaal rekening te houden met de begrippen, die omtrent de sociaal-demokratie bij de onbewuste arbeidersmassa nog heerschende zijn. Het socialisme wordt als een soort boeman voorgesteld en door gebrek aan kennis vinden valsche voorspiegelingen maar al te zeer een gewillig oor, bij diezelfde massa. Zijn nu, onder de huidige omstandigheden, zooals in België, de vakbonden socialistisch, dan valt het niet zoo gemakkelijk de arbeiders daarin te betrekken, omdat het vooroordeel tegen het socialisme bestaat. Dit vooroordeel wegnemen kan het best door allen in de vakvereeniging te betrekken en daar de praktische leerschool voor het socialisme te openen, een leerschool die voor de massa zeker noodig is. Stel tegenover België alle andere landen, waar de sociaal-demokratie iets te beteekenen heeft en ge ziet de juistheid dezer stelling in.

Doch er is nog een ander gevaar in een verhouding, zooals die in België bestaat. Terecht heeft de correspondent gewezen op den overwegenden invloed, die de vakverenigingen in België kunnen oefenen, doch zijn conclusie, dat de vakverenigingen slechts een adviseerende en geen beslissende stem mogen hebben, kan niet worden aanvaard. Of men is vol lid, óf in het geheel geen lid. Halfheden kunnen wij niet accepteren. Tegenover de volle plicht staat het volle recht. Dit volle recht echter kan de socialistische beweging in België wel eens nadelig worden. De feiten zijn er te over, dat op de politieke beweging de vakvereenigingsvoormannen remmende kracht trachten uit te oefenen. Onze Duitsche partijcongressen leeren ons te dien opzichte veel. Natuurlijk zal de Partij zooveel mogelijk rekening trachten te houden met de bezwaren van de vakvereeniging, doch er kunnen oogenblikken komen, dat de Partij zal moeten doortasten in een of ander politieke beweging en zich dan niet kan of mag laten weerhouden door de voorzichtigheid van de vakvereenigingsmensen. De Partij moet in de politiek de leiding houden, doch die kan zij verliezen bij een verhouding als in België bestaat. Zich tevreden stellen met een raadgevende stem daar waar men lid is en de meerderheid vormt, is onlogisch en onaannemelijk. Waar de meerderheid echter een gevaar voor de politieke beweging kan opleveren is het *stelsel* dus niet juist. Als socialisten hebben wij alleen te kiezen die middelen, welke het doel van het socialisme bevorderen.

Om al deze redenen kan een verhouding als in België noch voor de Partij noch voor de Vakbeweging aannemelijk voor ons zijn. M.

KORRESPONDENTIE: Eenige stukken en ingezonden stukken moesten wegens plaatsgebrek blijven liggen.

Roland Holst is „de inhoud — — juist de twijfel aan zichzelf, de gezochte opgeschroefde aandoening, de voortdurende strijd van weten en voelen, van verlangen en bezitten, — vandaar het gewrongene van hun vorm, het pijnlijk slepende van hun telkens inzakkend rithme, het schijnbaar dappere stoeve, het inderdaad bange en gedwongen gebaar, het troebele — in één woord het gemis aan dat, waarzonder (sic! v. R.) nooit eenige poëzie kan bestaan — het gemis aan zielsrust".

Gorter daarentegen „begon opnieuw de beelden, die in zijn geest vielen, fotografisch te reproduceeren en waar de wereld nu niet meer als vroeger een onbegrepen verwarring, maar een logisch samenstel was, schenen hare beelden in zijn ziel ook niet meer duister of diepzinnig, maar helder als... *duinwater* (sic!) doch helaas ook even levenloos."

Ik meen hiermee getrouwelijk 't voornaamste te hebben weergegeven, wat de heer Adama over de socialistische poëzie van Gorter en Mevr. Roland Holst heeft te zeggen; de rest op verdere bladzijden bestaat slechts uit parafrases van deze meeningen. Men zal toegeven, dat 't genoeg is. Er is vooral één onderstreep zinnetje in 't bovenstaande, waarop ik de aandacht vestig. De heer Adama toch ziet in datgene, wat hij bij Gorter als een gemis constateert, juist de voortreffelijkheid van eigen persoon, vraag excuus, eigen poëzie boven die van onze „individualistische" exactigters.

(Wordt vervolgd.)